

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 5 listopada 2019 r.

Pozycja 193

POSTANOWIENIE z dnia 27 czerwca 2019 r. Sygn. akt Ts 84/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Rymar,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej „B” w B., A.S., P.G., B.H., T.H., L.C., S.M., Z.K., J.S., M.O., C.K., M.K., K.P., M.S., C.D., R.P. i K.B. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 9 ust. 2a ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 1997 r. Nr 121, poz. 770, ze zm.) w brzmieniu obowiązującym 1 stycznia 2016 r. :
 - „w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości kontroli sądowej prawidłowości uznania za wykreślony z dniem 1 stycznia 2016 roku z dotychczasowego rejestru podmiotu podlegającego obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, który wpisany był do dotychczasowego rejestru (rejestru spółdzielni) i do dnia 30 grudnia 2015 roku nie złożył wniosku o wpis do rejestru KRS (...) a także w zakresie, w jakim nie umożliwia członkom spółdzielni poddania ocenie sądowej pozbawienia bytu prawnego spółdzielni (w i konsekwencji poddania ocenie sądowej pozbawienia ich praw majątkowych do majątku spółdzielni), w tym poprawności procesu poprzedzającego uznanie spółdzielni za wykreśloną z rejestru na skutek niezastosowania przez sąd rejestrowy postępowania przymuszającego (art. 24 ustawy z dnia 20.08.1997 roku o Krajowym Rejestrze Sądowym w związku z art. 9a ustawy z dnia 20.08.1997 roku Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym), pomimo tego że postępowanie to jest obligatoryjne wobec podmiotów czynnych, prowadzących działalność” z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
 - „w zakresie, w jakim utrata bytu prawnego przez podmiot miałaby nastąpić bezpośrednio na mocy ustawy bez potrzeby wydania indywidualnego i konkretnego aktu stosowania prawa” z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji,
 - „w zakresie, w jakim nie realizuje prawa do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia sprawy przez sąd przy rozstrzyganiu o prawach o charakterze cywilnym, a w szczególności nie umożliwia członkom spółdzielni poddania ocenie sądowej pozbawienia bytu prawnego spółdzielni (w i konsekwencji poddania ocenie sądowej pozbawienia ich praw majątkowych do majątku spółdzielni), w tym poprawności procesu poprzedzającego uznanie spółdzielni za wykreśloną z rejestru na skutek niezastosowania przez sąd rejestrowy postępowania przymuszającego (art. 24 ustawy o KRS w związku

- z art. 9a ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o KRS), pomimo tego że postępowanie to jest obligatoryjne wobec podmiotów czynnych, prowadzących działalność” z art. 6 ustęp 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.),
- „w zakresie, w jakim naruszona została zasada państwa prawnego gwarantująca prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem (prawo do sądu), albowiem kwestionowany przepis prawa z mocy prawa uznaje podmiot za wykreślony z rejestru – a to bez możliwości sprawdzenia, czy proces, który doprowadził do uznania tego podmiotu za wykreślony z rejestru, przebiegał w sposób prawidłowy i rzetelny, w szczególności czy uznanie podmiotu za wykreślony z rejestru zostało poprzedzone przeprowadzeniem przez sąd postępowania przymuszającego, o którym mowa w art. 9a ustawy z dnia 20.08.1997 roku Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym w związku z art. 24 ustawy z dnia 20.08.1997 roku o Krajowym Rejestrze Sądowym” z „art. 47 w związku z art. 17 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej i z art. 6 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej”,
 - „w zakresie, w jakim nie realizuje prawa do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny i bezstronny sąd przy orzekaniu co do praw i obowiązków w sprawie cywilnej dotyczącej istnienia i bytu prawnego podmiotu posiadającego osobowość prawną w sytuacji gdy ustanie bytu prawnego Spółdzielni na skutek uznania jej za wykreśloną z rejestru następuje z mocy prawa (*ex lege*)” z „art. 14 ust. 1 zd. 2 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych dnia 19.12.1966 roku (Dz. U. z 1977 r., Nr 38, poz. 167 z późn. zm.)”;
- 2) art. 9 ust. 2b ustawy powołanej w punkcie 1:
- „w zakresie, w jakim prawa członków Spółdzielni do udziału w majątku Spółdzielni wygasają z chwilą wykreślenia podmiotu z rejestru, a majątek takiego podmiotu nabywa nieodpłatnie Skarb Państwa, bez prawa do odszkodowania należnego członkom Spółdzielni” z art. 20 w związku z art. 21 ust. 1 i 2 i art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji,
 - w zakresie, w jakim ustanie „bytu prawnego podmiotu z mocy prawa, na warunkach wskazanych w kwestionowanym przepisie prawa, związane – również z mocy prawa – nieodpłatne nabycie przez Skarb Państwa majątku podmiotu uznanego za wykreślony z rejestru oraz pozbawienie członków spółdzielni prawa do odszkodowania z tytułu utraty prawa do udziału w majątku Spółdzielni uznanej za wykreśloną z rejestru” z art. 2 w związku z: art. 31 ust. 3, art. 20, art. 21 ust. 1 i 2, art. 64 ust. 1 i 2, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji,
 - „w zakresie w jakim nie uwzględnia prawa członków Spółdzielni do odszkodowania z tytułu nabycia przez Skarb Państwa majątku Spółdzielni uznanej za wykreśloną z rejestru spółdzielni, ekspektatywy zwrotu wkładów i udziałów w Spółdzielni, oraz prawa do zadysponowania majątkiem Spółdzielni, o którym mowa jest w art. 125 § 3 i § 5 ustawy z dnia 16 września 1982 roku Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 1982 r. Nr 30, poz. 210), a także w zakresie nieodpłatnego nabycia majątku Spółdzielni przez Skarb Państwa bez prawa do odszkodowania na rzecz członków Spółdzielni” z „art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.) w związku z art. 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 1982 r. Nr 30, poz. 210)”;

- „w zakresie, w jakim nie realizuje prawa do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia sprawy przez sąd przy rozstrzyganiu o prawach o charakterze cywilnym, a w szczególności:
 - a) nie umożliwia członkom spółdzielni poddania ocenie sądowej pozbawienia bytu spółdzielni (...), w tym poprawności procesu poprzedzającego uznanie spółdzielni za wykreśloną z rejestru na skutek niezastosowania przez sąd rejestrowy postępowania przymuszającego (...) pomimo tego, że postępowanie to jest obligatoryjne wobec podmiotów czynnych, prowadzących działalność,
 - b) nie umożliwia członkom spółdzielni domagania się odszkodowania z tytułu nabycia majątku spółdzielni przez Skarb Państwa” z „art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)”,
 - „w zakresie, w jakim nie przewiduje odszkodowania za przejęcie przez Skarb Państwa majątku podmiotu uznanego za wykreślony z rejestru, a majątek tego podmiotu nabywa nieodpłatnie Skarb Państwa, przy czym prawa członków Spółdzielni, którzy tworzyli tenże majątek, a w szczególności prawo do udziału w majątku likwidacyjnym (udziały, wkłady, pozostały majątek), miałyby wygasnąć z chwilą uznania podmiotu za wykreślony z rejestru” z „art. 17 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w związku z art. 6 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej”,
 - „w zakresie, w jakim nie realizuje prawa do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny i bezstronny sąd przy orzekaniu co do praw i obowiązków w sprawie cywilnej dotyczącej możliwości domagania się odszkodowania z tytułu przejęcia majątku Spółdzielni przez Skarb Państwa, albowiem nabycie tego majątku dokonuje się nieodpłatnie z mocy prawa (*ex lege*)” z „art. 14 ust. 1 zd. 2 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z dnia 19.12. 1966 roku (Dz. U. z 1977, Nr 38, poz. 167, z późn. zm.)”;
- 3) art. 9a ustawy powołanej w punkcie 1:
- „w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości kontroli sądowej prawidłowości nieprzeprowadzenia przez sąd rejestrowy obligatoryjnego względem podmiotów prowadzących działalność postępowania przymuszającego” z „art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 i art. 2 Konstytucji”,
 - w zakresie, w jakim zawiera „brak możliwości kontroli sądowej prawidłowości zaniechania przez sąd rejestrowy – obligatoryjnego względem podmiotów prowadzących działalność – postępowania przymuszającego” z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji,
 - „w zakresie, w jakim nie realizuje prawa do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia sprawy przez sąd przy rozstrzyganiu o prawach o charakterze cywilnym, a w szczególności nie umożliwia członkom spółdzielni poddania ocenie sądowej prawidłowości nieprzeprowadzenia przez sąd rejestrowy obligatoryjnego względem podmiotów prowadzących działalność postępowania przymuszającego” z „art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)”,
 - „w zakresie, w jakim naruszona została zasada państwa prawnego gwarantująca prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem (prawo do sądu), w tym prawa do poddania ocenie sądowej prawidłowości nieprzeprowadzenia przez sąd rejestrowy obligatoryjnego względem podmiotów prowadzących dzia-

- łałość postępowania przymuszającego” z „art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w związku z art. 6 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej”,
- „w zakresie, w jakim nie realizuje prawa do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny i bezstronny sąd przy orzekaniu co do praw i obowiązków w sprawie cywilnej, w szczególności pozbawia członków spółdzielni prawa do poddania ocenie sądowej prawidłowości zaniechania przez sąd rejestrowy obligatoryjnego względem podmiotów prowadzących działalność postępowania przymuszającego” z „art. 14 ust. 1 zd. 2 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z dnia 19.12.1966 roku (Dz. U. z 1997 r. Nr 38, poz. 167 z późn. zm.)”,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 21 maja 2018 r. (data nadania) Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna „B” w B., A.S., P.G., B.H., T.H., L.C., S.M., Z.K., J.S., M.O., C.K., M.K., K.P., M.S., C.D., R.P. i K.B. (dalej: skarżący) wystąpili z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia.

Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującą sprawą.

Sąd Rejonowy w O. VIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego zawiadomił pismem z 20 stycznia 2017 r. (sygn. akt [...]), że Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną w B. RSA 600 uznaje się za wykreśloną z rejestru z dniem 1 stycznia 2016 r. zgodnie z art. 9 ust. 2a ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 1997 r. Nr 121, poz. 770, ze zm.; dalej: p.w.u.KRS). Jednocześnie poinformował, że zgodnie z art. 9 ust. 2b tejże ustawy Skarb Państwa z dniem 1 stycznia 2016 r. nabywa nieodpłatnie z mocy prawa mienie spółdzielni.

Skarżący 14 lutego 2017 r. złożyli skargę na orzeczenie referendarza sądowego dotyczące zawiadomienia dokonanego przez Sąd Rejonowy w O. VIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego z dnia 20 stycznia 2017 r., a także złożyli wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi na to orzeczenie.

Sąd Rejonowy w O. VIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego postanowieniem z 28 kwietnia 2017 r. (sygn. akt [...]) odrzucił skargę wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu do wniesienia skargi na orzeczenie referendarza sądowego.

Skarżący złożyli 14 lutego 2017 r. również wniosek o wpis spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego (przerejestrowanie) oraz wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o wpis spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego.

Sąd Rejonowy w O. VIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego postanowieniem z 16 sierpnia 2017 r. (sygn. akt [...]) odrzucił wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o wpis (przerejestrowanie) Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej „B.” w B. do Krajowego Rejestru Sądowego, a także odrzucił wniosek o jej wpis do Krajowego Rejestru Sądowego.

Skarżący wnieśli zażalenie na postanowienie sądu z 28 kwietnia 2017 r., które Sąd Okręgowy w O. VI Wydział Gospodarczy oddalił postanowieniem z 2 lutego 2018 r. (sygn. akt [...]).

Skarżący wnieśli zażalenie również na postanowienie sądu z 16 sierpnia 2017 r., które Sąd Okręgowy w O. VI Wydział Gospodarczy oddalił postanowieniem z 12 marca 2018 r. (sygn. akt [...]).

21 kwietnia 2018 r. skarżący wnieśli do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od postanowienia sądu odwoławczego z 2 lutego 2018 r., a następnie 14 maja 2018 r. skargę kasacyjną od postanowienia sądu odwoławczego z 12 marca 2018 r.

Skarżący zwracają uwagę, że zaskarżone przepisy nie przewidują drogi sądowej dla kwestionowania dokonanej na ich mocy utraty bytu prawnego podmiotu gospodarczego, jak i nieodpłatnego nabycia jego majątku przez Skarb Państwa. Takie rozwiązanie, zdaniem skarżących, narusza wskazane w *petitum* skargi konstytucyjnej wzorce kontroli konstytucyjności.

W opinii skarżących kwestionowane przepisy ograniczają prawa podmiotowe podmiotów gospodarczych w sposób nieproporcjonalny do zamierzonego celu. Skoro celem ustawodawcy była jawność wpisów w Krajowym Rejestrze Sądowym i transparentność obrotu gospodarczego, to utrata z mocy prawa bytu prawnego podmiotu gospodarczego, który nie dokonał wpisu w określonym terminie wydaje się być nieadekwatna do zamierzonego celu ustawodawcy i prowadzi do naruszenia zarówno Konstytucji, jak i prawa międzynarodowego.

Skarżący zarzucają niezastosowanie przez sąd art. 9a p.w.u.KRS, mimo że skarżący prowadzili działalność gospodarczą.

Brak odszkodowania lub innej formy rekompensaty za utracone mienie spółdzielcze, będące prywatną własnością członków spółdzielni, narusza, zdaniem skarżących, standardy konstytucyjne. Utrata bytu prawnego przez spółdzielnię powinna bowiem skutkować podziałem majątku spółdzielczego między jej członków. Przejęcie majątku spółdzielni przez Skarb Państwa z mocy prawa i bez odszkodowania nosi, zdaniem skarżących, znamiona nacjonalizacji.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Warunkiem skuteczności skargi konstytucyjnej jest spełnienie wymagań wynikających z Konstytucji oraz ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072 ze zm.; dalej: u.o.t.p. TK).

Ustanowiona w art. 79 Konstytucji instytucja skargi konstytucyjnej została przewidziana jako forma kontroli konkretnej. W konsekwencji przyjęcia takiego modelu skargi konstytucyjnej przedmiotem zaskarżenia może być tylko taki przepis, który stanowił podstawę ostatecznego orzeczenia sądu lub organu administracji publicznej.

W związku z tym istnieje zarówno konstytucyjny, jak i ustawowy wymóg powiązania naruszenia praw podmiotowych skarżącego z ostatecznym rozstrzygnięciem w jego sprawie.

2. Przedmiotem zainicjowanych przez skarżących postępowań sądowych było zawiadomienie o wykreśleniu z rejestru z dniem 1 stycznia 2016 r. Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w B. RSA 600 oraz o nabyciu z tym dniem przez Skarb Państwa nieodpłatnie z mocy prawa mienia tej spółdzielni.

Pismo Sądu Rejonowego w O. VIII Wydział Gospodarczy KRS z 20 stycznia 2017 r. (sygn. akt [...]), w którym zawiadamia się o wykreśleniu Spółdzielni z rejestru oraz przejęciu jej majątku przez Skarb Państwa nie kreuje określonego stanu prawnego. Nie stanowi, tym samym rozstrzygnięcia merytorycznego w sprawie skarżących przesądzającego o ich prawach podmiotowych. Zawiadomienie ma charakter wyłącznie informacyjny, a wykreślenie Spółdzielni z rejestru z dniem 1 stycznia 2016 r. oraz nabycie z tym dniem nieodpłatnie jej mienia przez Skarb Państwa nastąpiło z mocy prawa.

Prezentowane w skardze konstytucyjnej argumenty wskazują, że skarżący podważają konstytucyjność przyjętego przez ustawodawcę mechanizmu wprowadzającego konsekwencje niezłożenia w określonym terminie wniosku o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego przez podmioty do tego ustawowo zobowiązane.

Kwestionowanie przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań bez powiązania z ostatecznym rozstrzygnięciem opartym na zaskarżonych przepisach możliwe jest tylko w ramach tzw. kontroli abstrakcyjnej inicjowanej przez konstytucyjnie określone podmioty.

W związku z tym, że zaskarżone przepisy nie stanowiły podstawy merytorycznego rozstrzygnięcia w sprawie skarżących ani nie miały zastosowania przy rozstrzyganiu indywidualnej sprawy co do *meritum*, nie mogą stanowić przedmiotu skargi konstytucyjnej.

3. Z uwagi na to, że skarga konstytucyjna nie spełnia ustawowego wymogu odnośnie przedmiotu skargi, a usunięcie braku nie jest możliwe Trybunał, na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK, odmawia nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

Z powyższych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.